

De Beste Tijden

Een middeleeuws stadje in de 19e-eeuwse schil van Dordrecht

Feest in de stad

In de zomermaanden van 1897 was het feest in Dordrecht. Ter gelegenheid van haar tienjarige bestaan hield de Vereniging voor Vak en Kunst een grote tentoonstelling. Gezien de indrukwekkende omvang van deze Nationale Tentoonstelling van Nijverheid en Kunst, waarvan ook bloemencorso's, muziekkuitvoeringen, viswedstrijden en vendelexercities deel uitmaakten, is het niet verwonderlijk dat de voorbereidingen al in april van het voorgaande jaar waren begonnen. Hoogtepunt van het feest was het bezoek van de twee koninginnen Wilhelmina en Emma aan de stad op 18 augustus.

Voor het koninginnenbezoek had het gemeentebestuur de route vanaf het station naar het stadhuis laten versieren met vlaggetjes, guirlandes, bloemen en strikken. Bij de Johan de Wittbrug prijkte een kolossale erepoort.

Ereboog ter gelegenheid van het koninginnenbezoek

Een viswedstrijd in de gracht; let op de kanjer in de boog van de brug

Perspectiefisch aanzicht van het oostelijk gedeelte van Oud-Dordt

<< Plattegrond van het terrein en de gebouwen van de tentoonstelling

Dit extra katern over het fantasiestadje Oud-Dordt verschijnt ter gelegenheid van het 20-jarig jubileum van de Open Monumentendag.

Een tentoonstelling over Oud-Dordt is tijdens Dordt Monumenteel te zien in 't Hof te Dordrecht. (vr 8, za 9 en zo 10 september 2006, 12-17uur)

Exercitie van het vendel

Wachtende menigte

Dansen in Oud-Dordt

“Oud-Dordt”

“Oud-Dordt”

De koninginnen bezochten de stad onder meer om het paradepaardje van de tentoonstelling te bezichtigen: Oud-Dordt, een replica van het Dordrecht van de 15e en 16e eeuw. Het idee van dit fantasiestadje was van Jac. Schotel, één van de bestuursleden van de Vereniging voor Vak en Kunst.

De moordboek

Figuranten en bezoekers van Oud-Dordt

De moordboek

Het venêl rust op fotogenieke wijze uit

Uitvoering van de kindercantate in juli

Tijdreizen in de 19e eeuw

Grachtje kijken in Oud-Dordt; maar zit er water in?

Een toonbeeld van huiselijkheid

Het begin is er!

Helemaal oorspronkelijk was het denkbeeld van een nagebouwde stad niet, want in de eeuw waarin men de verworvenheden van de industriële revolutie op grote wereldtentoonstellingen vierde, bouwde men wel meer fantasiestadjes voor diverse tentoonstellingen, onder andere in Amsterdam en Antwerpen. Geen vooruitgang zonder nostalgie. Eén ding was zeker: het publiek smulde ervan. Vermaak was echter niet het enige doel van de organisatoren. Oud-Dordt was ook bedoeld om de bezoekers iets te leren over oude bouwkunst en de geschiedenis van Dordrecht. Uit de opzet van de tentoonstelling spreekt de weemoed om het verleden.

Oud-Dordt bestond uit reconstructies – gemaakt van hout en beschilderd doek- van eenendertig panden die waren gesloopt, of zodanig waren verbouwd dat ze in niets meer leken op hoe ze er vroeger hadden uitgezien. De wens een afspiegeling van Dordtse bouwstijlen te tonen, bepaalde de keuze. De tentoonstelling werd ingericht op een stuk grond tussen de Toulonselaan, de Vrieseweg en het Oranjepark. Dit lapje grond was in 1890 vrijgegeven voor bebouwing en de gemeente Dordrecht stelde het bouwterrein kosteloos beschikbaar voor de duur van de tentoonstelling.

Dordts Bouwtype

Dordts Bouwtype

Het Dordtse bouwtype in Oud-Dordt; het huis op de boek

Figuranten in Oud-Dordt

Houten Huis

Net naast de boom is de houten gevel te zien, bij Rijken is het goed toeven

Houten Huis

Heren met oude boeden; onder wie enkele leden van het uitvoerend comité

Heren zonder boed; het uitvoerend comité

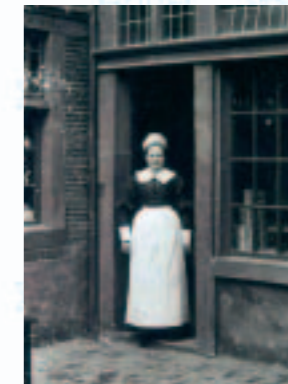
Heren met hoge boeden, één van de vele commissies

Het tentoonstellingssterrein

Publiek bij de ontvangst van het gilde van Oud-Antwerpen in Oud-Dordt

De bakkerij van de firma Dooren De kwakzalver Mr. Cacadoris aan het werk

Organisatie

In april 1896 was het idee van een nationale tentoonstelling geboren. Dat men van plan was om eens flink uit te pakken, blijkt wel uit de voorbereidingen. Nadat er een waarborgsom van 60.000 gulden bijeen was gebracht, werden er ereleden gezocht om het nationale karakter te benadrukken. En dat waren niet de minsten: vier ministers, een commissaris van de koningin en een lid van de Tweede Kamer. Het hoofdbestuur stelde een uitvoerend comité samen, dat op zijn beurt maar liefst dertien commissies in het leven riep. Later kwamen er zelfs nog enkele bij. De grondigheid waarmee met alle details rekening werd gehouden, neemt hilarische vormen aan. Zo zijn alleen de instructies voor de "bureaulisten (= kaartjesknippers) hoofdingang" al enkele pagina's lang, en daarnaast zijn er nog aparte instructies voor de "contra-bureaulisten hoofdingang", voor de "bureauliste poort Oud-Dordrecht", voor de "chef-brandwacht", voor de opzichters, voor de

Sacramentshuis

Het Sacramentshuis volgens Oud-Dordt

Sacramentshuis

Ontwerp en bouw

Het fantasiestadje werd ontworpen door de architecten H.E. van der Kaa, H.A. Reus en W. Stok Jr. in samenwerking met tuinarchitect C. Kwast. Ook het bouwproces geschiedde helemaal volgens de regels. Zoals blijkt uit het boekje "Bestek en voorwaarden voor het bouwen en weder afbreken der verschillende gebouwen der te houden Tentoonstelling van Nijverheid en Kunst, met alles wat daarbij behoort". Al zullen er niet veel bestekken gemaakt zijn waarin de afbraak ook meteen is geregeld.

Huijs mette Luiffel

De terrassen van vroeger waren ook niet alles; de dames bebden hun eigen parasols maar meegebracht

Onder de luifel is het café van Rijken

Huijs mette Luiffel

De dag van de opening

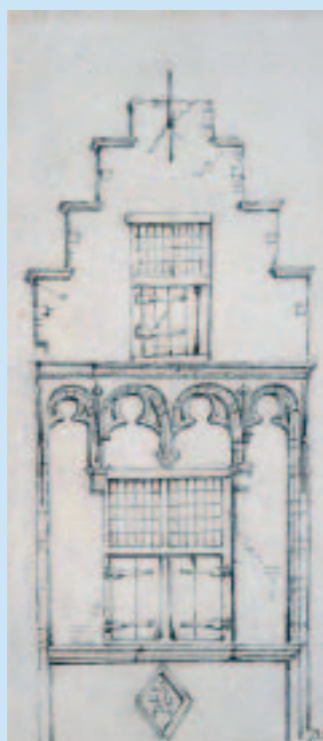
Een echt paar kijkt zijn ogen uit

Feestelijk getuigd

Op donderdag 18 februari vond in Café Central de aanbesteding van de bouw van Oud-Dordt plaats, de dinsdag ervoor konden aannemers een kijkje nemen op het bouwterrein. Een maand later, 17 maart 1897, werd de eerste kapbint van het hoofdgebouw gesteld, vanzelfsprekend met enige plechtigheid. Vier maanden lang stond er een stadje uit de 15e en 16e eeuw in de 19e-eeuwse schil van Dordrecht.

Huisje aan de Voorstraat en Huisje met schiettoeren

*Huisje met schiettoeren
<< Huisje aan de Voorstraat*

'Gebouwen vormen het stenen archief van het verleden'

Victor de Stuers schreef in 1873 het beroemde artikel 'Holland op z'n smalst', over de rol van de overheid bij het instandhouden van ons cultureel erfgoed. De discussie die hierop volgde leidde in 1875 tot de oprichting van de voorloper van wat later het ministerie van OCenW zou worden.

In 1895 werd een dochtervereniging van Oud-Dordrecht opgericht 'Vereniging tot Instandhouding van Oude Gebouwen in Dordrecht'. Victor de Stuers was betrokken bij de oprichting van deze ondervereniging waarvan Van Overvoorde, de toenmalige archivaris van Dordrecht, de voorzitter was. Zij deelden de verantwoordelijkheid over de sloop van oude gebouwen. Het was De Stuers die Van Overvoorde ertoe inspireerde om via kennisverspreiding aandacht voor monumentenzorg levend te houden. De Nationale Tentoonstelling van Nijverheid en Kunst was natuurlijk een onderwijsmiddel bij uitstek. Of zoals van Overvoorde stelde 'door het bijeenbrengen van kunstuitingen uit verschillende tijden een spiegel te geven, waarin zich de smakeloosheid van het heden kan afspiegelen, waarin de bezoekers konden zien wat aan de hedendaagse industrie maar al te veel ontbreekt.' Oud-Dordt speelde in op gevoelens van nostalgie en stelde zo 'feestelijk uitgedost' indirect de vraag of het niet de moeite waard was om het verleden te bewaren.

Maar ook de monumentenzorg is aan mode onderhevig. Eind 19e eeuw stond de Hollandse architectuur van de 16e en 17e eeuw in hoog aanzien. Deze bouwstijl sprak het 'Nationale gevoel' aan. Een precieze historische reconstructie van gebouwen werd nagestreefd. In de laatste decennia van de 20ste eeuw zijn de opvattingen over het omgaan met monumenten ingrijpend gewijzigd. Concentreerde men zich in de tweede helft van de vorige eeuw vooral op topmonumenten, tegenwoordig is er steeds meer aandacht voor de omgeving van de monumentale bebouwing. Tussen 1960 en 1980 kwam het regelmatig voor dat monumenten geheel werden gesloopt en opnieuw opgebouwd. Soms kwamen ze er een beetje verfromfaaid uit; op een andere plaats én met een andere façade. In de loop van de jaren tachtig ontstond steeds meer weerstand tegen het geheel slopen van monumenten. Het behoud van de originele structuur, niet alleen in topmonumenten, maar ook in eenvoudigere woonhuismonumenten, kreeg steeds meer waardering. Ook vond men dat nieuwe toevoegingen als zodanig herkenbaar moesten zijn. Op dit moment is er opnieuw een kentering zichtbaar. Het behoud van het oude materiaal en de oude bouwstructuren staat voorop. En er wordt ruimdenkend omgegaan met nieuwe functies voor monumenten. Maar opvallend is dat veel eigenaren weer de voorkeur hebben voor zogenaamde historiserende oplossingen. De cirkel lijkt rond, Victor De Stuers kan zo weer in de Nederlandse monumentenzorg aan het werk!

PRODUCTIE STADSARCHIEF DORDRECHT IN OPDRACHT
VAN BUREAU MONUMENTENZORG EN ARCHEOLOGIE

